

УДК: 7.026.025.4

Дзендзелюк Л.С., Гончарова Н.Є.

РЕСТАВРАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО ДОКУМЕНТУ ЄВРЕЙСЬКОЇ ОБЩИНИ

Українська академія друкарства

We consider the possibility of plasticization document of the beginning XX century, which is a witness of Jewish culture in Galicia.

Keywords: restoration, memorial museum, Jewish Hospital, the history of Chernivtsi, Jewish culture at Bukovina.

Показано можливість пластифікації документу початку ХХ століття, що є свідком єврейської культури у Галичині.

Ключові слова: реставрація, музейна пам'ятка, єврейська лікарня, історія Чернівців, єврейська культура Буковини.

Реставрації підлягала друкована пам'ятка 30-х років ХХ століття, яка є фондовою одиницею збереження Чернівецького музею історії та культури євреїв Буковини. Предмет, безперечно, є історичним документом, свідком того часу, коли був виготовлений, а отже відображає певні події, регіональні й епохальні технічні можливості та естетичні уподобання. Зміст уривків фраз, викладених румунською мовою стосувався події закладання наріжного каменю єврейського шпиталю імені Кароля Фердинанда I. Наявність чисел – 1932-1934 рр. – дозволяє датувати документ. Супутнім реставраційним об'єктом був пошкоджений корозією металевий тубус, у якому первинно і була знайдена пам'ятка.

Первинний вигляд реставраційних об'єктів

За деякими свідченнями [1], що опираються на книгу Ігора Чеховського «Прогулка по Черновцям», перша лікарня для хворих і людей похилого віку, яку утримувала іудейська громада, була споруджена на вулиці Синагоги ще в 1791 році. Шпиталь був побудований у стилі класицизму, як і найвідоміша пам'ятка архітектури Чернівців «Велика синагога», котра знаходиться навпроти. Упродовж 1854-1855 років лікарня була перебудована. У 1930-х роках поблизу «Великої синагоги» виріс новий корпус лікарні, побудований на пожертви співака, відомого в Європі в міжвоєнний період, уродженця Буковини Йозефа Шмідта. За радянської влади єврейська лікарня була перетворена в міську лікарню № 2.

Фото лікарні [2]

Реставраційний документ перебував у дуже крихкому стані. Це шматок зашкарублого паперу розміром приблизно 21×8 см, потовщеного нашаруваннями невідомої природи. Будь-яке фізичне навантаження призводило до руйнування цілісності, а найважливіше – втрати текстової частини. Тому відповідальність реставраторів перед фондоутримувачем, дослідниками та майбутніми поколіннями надзвичайно висока. Цинковий тубус потребував консерваційних дій: очищення, призупинення корозії.

Першочерговим завданням було тестування тексту на стійкість до води та показника рН паперу.

Тестування стійкості фарби до води

Визначення показника рН паперу

Водостійкий текст дозволяв здійснювати пластифікацію паперу водними розчинами без закріплення фарби. Позаяк папір виявився легко лужним, тому нейтралізували його 1%-ним розчином оцтової кислоти. Після досягнення рН=7 пам'ятку висушили і нанесли на текстову сторону 3%-ний розчин метилцелюлози для укріплення матеріальної основи в цілому.

Нейтралізація документу

Здійснені процедури не сприяли пластифікації паперу, тому об'єкт на тривалий час залишили у ванні з водою, контролюючи періодично органолептичним способом щільність шару на зовнішній стороні. Жорсткість матеріалу відчувалася, незважаючи на тривале (18 год.) перебування документу у воді. Чергову спробу пластифікації здійснювали у ванні з невеликою кількістю (кількома краплями) гліцерину. Після годинної обробки спостерігали появу незначної рихлості поверхні, однак штивність нашарування (можливо клейова полімеризована основа) у вигляді яєчної шкаралупи і надалі утримувала папір у вигнутій формі (ідентичній формі футляру). Волокна ж паперу стали рухомими. Тому для їх фіксації з лицевої сторони застосували метод профілактичного укріплення мікалентним папером за допомогою борошняного клею. Захід виявився досить ефективним, адже прикладання зусиль щодо усунення нашарування (зі звороту) гострим скальпелем не

порушувало цілості тексту. Фрагменти документу одразу набули пластичності і легко вкладалися на робочу поверхню.

Усунення нашарування

Наступним етапом роботи було зволоження профілактичних заклеюк і усунення за допомогою пінцета. Звільнені фрагменти вкладали у єдине ціле з орієнтиром на тестову частину, звіряючи із фотографією об'єкта в дореставраційному стані.

Формування цілісності документа

Накривши “пазли” плівкою, отримали можливість перевернути їх і здублювати на основу-підкладку. Її підбирали за кольором, нейтральністю

середовища і цупкістю. Висушували документ під вантажем поміж гігроскопічними прокладками, відмежовуючи їх аркушами синтексу.

Здубльований об'єкт

Розрівняний еластичний міцний документ потребував лише естетичної довершеності. Оскільки за правилами реставрації не дозволяється вносити текстові корективи (навіть при чіткій переконаності щодо втраченого тексту), тому обмежились механічним очищенням поверхні документа (міжтекстових ділянок) дрібноабразивним матеріалом та підсиленням графітовим олівцем ледь видимих ділянок літер.

Очищення документу

Тонування окремих штрихів

Після реставрації акт набув достойного вигляду, міцності, еластичності, а отже експлуатаційних властивостей, зберігши при цьому елементи старовини, автентичності, а головне — закладену інформацію.

Документ після реставрації

Зважаючи на побажання музейного фондоутримувача Наталі Шевченко зберегти вигляд футляру з елементами знищеності (старовизни) було здійснено лише його консервацію. Вона полягала у очищенні цинкового тубуса від забруднень волосяною щіткою, усуненні нальоту іржі дрібнозернистим наждачним папером та нанесенні захисної парафінової плівки як на зовнішню,

так і на внутрішню поверхню об'єкту, що захищатиме метал від негативного впливу оточуючого середовища.

Література:

1. Юденштадт-квартал, что жил по-старосветски // www.webkrug.ru/groups/post_comment.aspx?page=1&pid=401&id=492.
2. Григоращук І. У Чернівцях здійснять реконструкцію єврейського шпиталю // <http://bukpravda.cv.ua/articles/444/>.